

1805. a. talurahva ülestõus Karinu mõisas -

**esimene Eestimaa
kubermangus ja üks
suuremaid vastuhakke
kogu Eestis**

25. juuli 1805

- Tõnu Tõnu hakkab levitama kuuldust, et öösel ei pea rehte peksma
- Tõnu Tõnu:” 20 aastat vana, nägu 5-6 verssokit (20-24 cm) pikk, näeb hea välja, tal on sinised silmad, veidi ülespoole vaatav nina, päris valged juuksed ja on näost blond”
- Iseloomustus pastori poolt: „Ta teab väga hästi usku ja on, niipalju kui mulle teada, end siiamani alati hästi ja laitmata üleval pidanud”.

10. august

- Seidla teomehed keelduvad öisest rehepeksust

14. august

- Seidla mõisas hakati reht peksma ainult päeval

28. august

- Öisest rehepeksust keeldumine Karinu mõisas

29. august

- **Teomeeste kutsumine Karinu mõisa, kohtumine noorhärraga**
- **Roseni abipalve kihelkonnakohtunik G.v. Nierothile.**

30. august

- **Kihelkonnakohtuniku pöördumine kokkukutsutud teomeeste poole.**
- **Rehepeksu seiskumine Karinu mõisas**

3. september, pühapäev

- Tõnu Tõnu Orgmetsa Aravete kõrtsis teomehi agiteerimas

4. september

- Haagikohtunik Magnus von Baeri saabumine Karinule

6. september, kolmapäev

- **Karinu saadikud Orina mõis**
6. – 12. septembri paiku
- **Eestimaa rüütelkonna pealik Rosenthal**
Orina mõisas

11. september

- **Karinu ja Orina talupoegade esindajad**
Orina kōrtsis lepivad kokku vastastikuse
abistamise

12. september

- **Talupoegade ja sõdurite kokkupõrge**
- **Tallinnast Karinule saadetud sõdurite arv:**
- **3 ohvitseri**
- **12 allohvitseri**
- **3 muusikameest**
- **104 reameest**

13. september

- Talupoegade kogunemine Karinu mõisa juurde
- **Koeru pastor Dietrich Georg von Mickwitz** hoiatab, et mujalt tulevad mässajatele abiväge.
- Saabusid Aavere ja Väinjärve talupojad.

Uustalu Andrese Kaarel maeti ilma kirstuta sohu

- Hiljem Baer kirjutab selle kohta:
„Tapetud Toho Andrese Carl ühes kaugelasuvas kohas auku aeti ja sinna lohistati, jäi kõik vaikseks ja talupoegade poolt vastuhakkusid polnud”

14. september

- Orina teomehed palusid armu ja hakkasid kõiki töid tegema
- Karinu teomehed lõpetasid avaliku võitluse
- Pastor Mickwitz käis Karinu külas mässajaid otsimas

18. September

Teomeeste naasmine taludesse ja rehepeksu jätkamine Karinu mõisas

23. september

- **Kohaleilmunud teomeeste peksmine**

30. september

- **Baer teatas talupoegadele, et kui nad jooksus olevad teomehed ja eriti mässujuhid kinni püüavad, siis vabastab ta nad karistuse korras sõdurite majutamisest ja jätab igasse talu ainult ühe sõduri tavalise majutamise korras**

8. Oktoober

- Kinnipüütud teomeeste toomine mõisa
- 84 sõduri ärasaatmine

18. oktoober

- Baeri teade kubernerile enamuse teomeeste kinnipüüdmisest

29. oktoober

- Karinult saadeti ära viimased sõdurid

14. detsember

- **Viru-Järva meeskohtu otsus**

19. detsember

- **Otsuse kinnitamine Ülemmaakohtu poolt**

Ülestõusu käigus sai surma Orina teomees Uustalu Andrese Kaarel

- Erinevates dokumentides nimeks: Uustalu Andruse Karl, Toho Andrese Karl Jalalõpe Karl, Korter hone Juhhani poeg
- Hingerevisionis 1795.a.: Korter Johanni poeg Carl, kirja pandud nimekirja lõpus, mis ei olnud enam talu – ilmselt moonakate maja
- Seega, ta oli Jalalõpe külast pärit popsi poeg, kes oli sulasena teeninud Toho ehk Uustalu talus
- Kirikuraamatus on tema surma kohta järgmine märkus:
12/22.sept., Sallalep Karl, Korter hone Juhhani poeg, sai käsitsivõitluses surma, sest et ta sõduritele, kes Karinu ja Orina talupojad sõnakuulmisele pidid sundima, mässuliselt vastu hakkas ja aeti kubermanguvalitsuse käsul sohu, kuhu ta lohistati ilma kirstuta. 28. a., 39 6/7 nädalat vana. Maha lastud.

Karinu ülestõusust osavõtnud Karinu mõisa talupoegade karistused

- **Evarti Ado, teomees Seliküla külast 40 vitsahoobi paari, Siberisse**
- **Tõnu Tõnu, teomees Karinu külast 40 vitsahoobi paari, Siberisse**
- **Sassi Jaani Juhan Seliküla külast 40 vitsahoobi paari, Siberisse**
- **Nuga Toomas Karinu külast 40 vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
- **Eriko Mihkle Jaan 40 vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
- **Jaani Hansu Mart 40 vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
- **Matsi Paavo Jaani Jaan 30 vitsahoobi paari**
- **Matsi Jüri Jaan 40 vitsahoobi paari**
- **Rätsepa Jaani Hans 40 vitsahoobi paari**
- **Kure Jüri Jaan, peremees 40 vitsahoobi paari**
- **Hans, mõisa toapoiss 26a. Seliküla külast 40 vitsahoobi paari**
- **Jaan, mõisa kangur 36a. Seliküla külast 30 vitsahoobi paari**
- **Jaan, pruulimeister 20 vitsahoobi paari**
- **Pruer Jüri Jaan 32a. Karinu külast 20 vitsahoobi paari**

Karinu ülestõusust osavõtnud Orina mõisa talupoegade karistused

- **Kõrtsi Mardi Joosep 40, vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
  - **Toho Jüri Mart, perepoeg 26a. Keika külast 40, vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
  - **Karle Matsi Jaan 40, vitsahoobi paari, 2 aastat sunnitööd**
- Naela Mart 31a. Keika külast 40 vitsahoobi paari**
- **Arjo Matsi Jaan 40 vitsahoobi paari**
  - **Saueaugu Jaan, perepoeg 24a. Jalalõpe külast 30 vitsahoobi paari**

Avalik vitsahoopide andmine Tallinnas

- 40 vitsahoobi paari ja Siberisse saatmine

Evarti Ado, teomees

Tõnu Tõnu, teomees

Sassi Jaani Juhan

**Sunnitööle määratud saadeti karistust
kandma „kaugelasuvasse kohta”**